

Ocena osiągnięć naukowych dra Przemysława P. Piotrowskiego ze szczególnym uwzględnieniem Jego rozprawy habilitacyjnej zatyt. *Thatcheryści i torysi. Spór wokół rządów Żelaznej Damy oraz ideologicznego oblicza brytyjskiego konserwatyzmu*, Olsztyn 2019, ss. 664.

Działając w oparciu o ustawę z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2020 r. poz. 85 z późn. zm.), przedstawiam ocenę dorobku naukowego doktora Przemysława Piotrowskiego.

I. Sylwetka Habilitanta

Trudno przedstawić w miarę pełny przebieg kariery naukowej dra Przemysława Piotrowskiego skoro sam Habilitant nader skromnie charakteryzuje swoje dokonania naukowo-badawcze. W sporządzonej dokumentacji dla potrzeb postępowania habilitacyjnego zupełnie pominął przeduniwersytecki okres aktywności zawodowej i ewentualne osiągnięcia naukowe przed uzyskaniem stopnia doktora nauk humanistycznych w zakresie filozofii (2005). Przypomnienie ich bowiem w sytuacji braku formalnych przeciwwskazań pozwoliłoby zapewne postrzegać bardziej wszechstronnie kształtowanie się zainteresowań badawczych Habilitanta i Jego rozwój naukowy. Stosunkowo bowiem dość późno rozpoczął karierę akademicką, gdyż dopiero w 1995 r. został zatrudniony na etacie asystenta w Instytucie Nauk Politycznych i Filozoficzno-Społecznych Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie. W dziesięć lat później, po uzyskaniu wspomnianego stopnia naukowego doktora, awansował na stanowisko adiunkta w Instytucie Nauk Politycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, powstałego w wyniku reorganizacji uczelni olsztyńskich (1999). Ważną cezurę w Jego biografii intelektualnej i zawodowej stanowiło uzyskanie stopnia doktora nauk humanistycznych w zakresie filozofii na podstawie rozprawy: *Bronisław Łagowski i Ryszard Legutko – dwie formuły historycznej i filozoficznej samowiedzy liberalizmu i konserwatyzmu w Polsce w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku*. Nie bez znaczenia przeto dla dalszej kariery naukowej Habilitanta był właśnie wybór za przedmiot rozprawy doktorskiej z zakresu filozofii polityki twórczości intelektualnej i ideowej dwóch owych krakowskich filozofów-myślicieli. Dzięki jej opracowaniu mógł się Doktorant bliżej zapoznać z dwoma głównymi nurtami myśli społecznej - liberalizmem i konserwatyzmem i stać się ich znawcą i krytycznym komentatorem. Określiło to Jego drogę rozwoju naukowego i nabycie kompetencji badawczych w dziedzinie współczesnych doktryn politycznych. Pozwoliło Mu -

doktorowi filozofii - podjąć w przyszłości w pełni uzasadnione starania o przeprowadzenie postępowania w sprawie uzyskania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce i administracji. Tym bardziej, że w realizacji Jego procedury doktorskiej uczestniczyli wybitni polscy filozofowie polityki i myśli społecznej prof. prof. Marek Jakubowski (promotor) oraz Adam Chmielewski i Andrzej Szahaj (recenzenci).

II. Działalność dydaktyczna, organizacyjna i w zakresie popularyzacji nauki

Ważnym dopełnieniem sylwetki akademickiej dra Przemysława Piotrowskiego jest niewątpliwie aktywność dydaktyczna i organizacyjna. Prowadził On bowiem zajęcia dydaktyczne z kilkunastu przedmiotów, do których opracował założenia programowe i programy nauczania m. in. *Europejskiej myśli politycznej XIX i XX wieku; Historii doktryn politycznych do XVIII wieku; Historii myśli socjologicznej i społecznej; Historii politycznej Polski; Historii powszechnej XX wieku*; a także do wykładów monograficznych i licencjackiego seminarium dyplomowanego. Pełnił wielokrotnie liczne funkcje akademickie m. in. opiekuna roku na kierunkach studiów: Politologia oraz Bezpieczeństwo narodowe, opiekuna Studenckiego Koła Naukowego Myśli Konserwatywnej i Wolnościowej, opiekuna studenckich praktyk zawodowych itp. Przez wiele lat zasiadał w różnych gremiach organizacyjnych i dydaktycznych np. w Wydziałowej Komisji Rekrutacyjnej, Wydziałowej Komisji Wyborczej, Wydziałowej Komisji Oceniającej. Zajmował się promowaniem studiów uniwersyteckich wśród młodzieży szkół ponadgimnazjalnych w Olsztynie. Organizował Olimpiadę Wiedzy o Polsce i Świecie Współczesnym oraz konkurs Wiedzy o Regionie Warmińsko-Mazurskim. Obok działalności w sformalizowanych strukturach akademickich prowadził pozaprogramową współpracę w środowisku studenckim, wygłaszając wykłady i publikując w jego czasopismach. Przejawia również dużą aktywność w ruchu naukowym. Cieszy się poważnym autorytetem w środowisku uniwersyteckim Olsztyna zarówno wśród nauczycieli akademickich, jak i wśród studentów. Jego zajęcia dydaktyczne ze względu na wysoki poziom merytoryczny i wysoką kulturę pedagogiczną spotykają się ze zrozumiałym uznaniem studentów i budzą poważanie wśród Koleżanek i Kolegów.

III. Ocena osiągnięć naukowych

Zainteresowania badawcze Habilitanta skupiają się niemal od trzydziestu lat na problematyce nowożytnych i współczesnych doktryn politycznych. Ma On odpowiednie przygotowanie merytoryczne do ich prowadzenia. Jako filozof polityki wzbogacił jeszcze swój warsztat badawczy o historyczną i filozoficzną refleksję metodologiczną. Toteż odczytuje idee polityczne przez pryzmat okoliczności w jakich powstawały i się rozwijały, a więc w konkretnym kontekście historycznym i społeczno-kulturowym. Nie utożsamia się z interpretowanymi poglądami i nie podporządkowuje ich też swym schematom myślowym i ocennym. Nie żąda od ich autorów naszej dzisiejszej wiedzy o rozwoju przeszłych zdarzeń i zjawisk, lecz traktuje dawnych twórców jako ludzi swych epok, których poglądy i postawy determinowały współtworzone przez nich okoliczności i warunki społeczne i ideowe. Nie ulega więc analizowanym poglądom ani tym bardziej nie dominuje nad nimi, nie narzucając gotowych schematów i kwalifikacji. Ufa przekazom źródłowym i stara się odczytywać je jako bezstronny, obiektywny narrator. Zapobiega w ten sposób zarówno zubożeniu obrazu dawnych idei, jak ich nadinterpretacjom. Świadczy to o dużej Jego dojrzałości badawczej i znacznych umiejętnościach i możliwościach badawczych. Postawę tę prezentuje w opracowaniu kilkunastu tekstów podejmujących problematykę współczesnych doktryn politycznych m. in.: *Toryzm tradycyjny wg Arthura Aughey'a* (2011); *Czy konserwatysta może być liberałem?* (2012); *Liberalny uniwersalizm a modernizacja świata niezachodniego. Punkt widzenia politologów i historyków idei* (2012); *Torysi czy wigowie? Problem relacji konserwatyzmu i liberalizmu w brytyjskiej tradycji politycznej* (2013); *Spór o przywództwo Margaret Thatcher* (2013); *Wielka Brytania i Europa. Torysi wobec integracji europejskiej* (2014); *Idea opcji konserwatywno-liberalnej. Przypadek nowej prawicy* (2018); *Idea miejsca Wielkiej Brytanii pomiędzy USA i Europą w refleksji Jonathana C. D. Clarka* (2019) itp.

Znaczne umiejętności i kompetencje badawcze przejawiał również w pracach z wcześniejszego okresu aktywności naukowej z zakresu teorii polityki m. in.: *Samorządność* (2005); *Spór o związki demokracji z filozofią we współczesnej refleksji politycznej* (2007); *Współczesne spory o podmiotowość władzy oraz rangę polityki* (2011), a także w opracowanych i zamieszczonych w *Małym słowniku politologii* (2007) hasłach: *Cywilizacja, Etatyzm, Globalizacja, Konserwatyzm, Liberalizm, Nowa Lewica, Politeja, Tyrania* itp.

W sumie dr P. Piotrowski opublikował 19 artykułów i rozpraw oraz dwie recenzje w monografiach zbiorowych i czasopismach naukowych. Ponadto złożył kolejnych kilka tekstów, przyjętych już do druku. Większość artykułów ogłosił w wydawnictwach i czasopismach o ograniczonym zasięgu i możliwości percepcji. Toteż nie mogły się one pojawić i funkcjonować w szerszym obiegu naukowym. Zresztą sam Habilitant nie sporządził wykazu ich cytowań. Przegląd zaś np. popularnej wyszukiwarki Google Scholar nie potwierdza odwoływania się innych autorów do Jego publikacji. Niektóre jednak rozprawy pomieścił w wysoko punktowanych czasopismach naukowych m. in. w „Atheaneum. Polskie Studia Politologiczne” (100 pkt.) oraz „Polityka i Społeczeństwo” (70 pkt.). Wyniki swych badań prezentował również na licznych - w sumie 24 - konferencjach naukowych o charakterze międzynarodowym w kraju i zagranicą, organizowanych przez uniwersyteckie ośrodki politologiczne w Poznaniu, Olsztynie, Lublinie, Warszawie, Krakowie, Bydgoszczy, Peczu i we Lwowie. Problematyka Jego twórczości naukowej wraz z rozprawą habilitacyjną jest stosunkowo jednorodna pod względem tematycznym, nie podejmowana szerzej w badaniach politologicznych, prawniczych i socjologicznych. Potwierdza dobre opanowanie warsztatu badawczego historyka doktryn politycznych, wzbogaconego jeszcze o refleksję filozoficzną nad zjawiskami politycznymi. Może ona posłużyć za wzór postępowania badawczego dla początkujących krytyków i komentatorów dziejów myśli politycznej.

Na uwagę zasługuje również udział dra P. Piotrowskiego w realizacji ogólnopolskich projektów badawczych: *Oblicza współczesnego konserwatyzmu* (2010 – 2011) oraz *Religia i praktyka. Między teorią a praktyką* (2016 – 2-17), a także działalność ekspercka w ramach towarzystw naukowych: International Political Science Association, Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych, Polskie Towarzystwo Geopolityczne itp.

IV. Ocena monografii wskazanej jako osiągnięcie naukowe

W największym jednak stopniu dr Przemysław Piotrowski przejawiał swoje umiejętności i kompetencje badawcze w opracowanym obszernym i gruntownym studium historyczno-politologicznym brytyjskiego toryzmu i polityki rządów Margaret Thatcher. Przyjęcie perspektywy badawczej historyczno-filozoficznej pozwoliło Mu ukazać w pełnym wymiarze ideowym i doktrynalnym rozwój niemal całej brytyjskiej myśli politycznej w ostatnich dwóch stuleciach. Co prawda przedmiotem monografii są dzieje „sporu wokół rządów Żelaznej Damy oraz ideologicznego oblicza brytyjskiego

konserwatyzmu”, lecz w istocie stanowi on tylko pretekst do gruntownej analizy i opisu dwóch głównych brytyjskich nurtów doktrynalnych – konserwatyzmu i liberalizmu, definiujących jednak całą panoramę brytyjskiej myśli politycznej XIX i XX wieku. Podejmując analizę proklamowanych przez nie zasadniczych wartości ideowych i doktrynalnych z kwestiami wolności, własności i władzy odtwarza niemal pełny obraz stylu myślenia politycznego kilku pokoleń brytyjskich twórców i komentatorów. Trudno jednak nie zgodzić się z Autorem, że o nowatorskim i oryginalnym charakterze opracowania wcale nie przesądza sam już skądinąd niezwykle interesujący i ważny poznawczo i społecznie przedmiot badań, co raczej „sposób jego ukazania” (s. 23). Podjęcie go bowiem w perspektywie historyczno-filozoficznej pozwoliło – co przekonująco Habilitant uzasadnił – odtworzenie różnych opinii i ocen polityki rządów M. Thatcher oraz ukazania jej ideowego i doktrynalnego oblicza w wielopokoleniowym dziedzictwie konserwatyzmu brytyjskiego i w jego nieustannych uwikłaniu w debatach i sporach ideowych z brytyjskim liberalizmem. Pozwoliło to znacznie wzbogacić naszą wiedzę o brytyjskim konserwatyzmie, wolną od uproszczeń i schematycznych ujęć krytyczno-analitycznych.

Bezsprzecznie znaczącym wyróżnikiem sposobu autorskiej analizy jest „dialogowe” ujęcie dziejów brytyjskiego konserwatyzmu z wieńczącym go dziedzictwem ideowo-politycznym M. Thatcher jako naturalnym sukcesorem i kontynuatorem brytyjskiego libertarianizmu. Przywołując różne opinie i stanowiska ideowe i doktrynalne, i w ich wzajemnych sporach i debatach, rekonstruuje niezwykle żywy i wielobarwny obraz brytyjskiej myśli konserwatywnej i szerzej brytyjskiej myśli politycznej. Poszczególne nurty i orientacje tych myśli za sprawą autorskiej narracji toczą z sobą nieustanne polemiki i dyskusje. W konsekwencji czytelnik otrzymuje bardzo zróżnicowany i dynamiczny przekaz o przeszłej aktywności ideowo-politycznej twórców i komentatorów brytyjskiej myśli politycznej. Ma też Habilitant świadomość zróżnicowanego poziomu ideowego i doktrynalnego analizowanego materiału źródłowego, wytworzonego z jednej strony przez polityków i mężów stanu, ale też publicystów, z drugiej zaś uczonych i myślicieli, przede wszystkim historyków, politologów i filozofów. Wskazuje to na niejednorodność podstawy źródłowej analizy autorskiej i ograniczoną przydatność niektórych tekstów. Toteż dr P. Piotrowski w obszernej jej charakterystyce zwraca uwagę na ideowe i intelektualne predyspozycje autorów wypowiedzi, opinii i ocen polityki rządów M. Thatcher i brytyjskiego

konserwatyzmu. Nie podnosi ich jednak w konkretnym przywołaniu danego autora, używając często ogólnikowych stwierdzeń typu: „wielu analityków brytyjskiego konserwatyzmu” (s. 55), „analitycy torysowskiej tożsamości” (s. 61), „komentatorzy” (s. 61), „autorzy” (s. 61), „wielu intelektualistów” (s. 63), „grono autorów” (s.86), „głównie intelektualiści” (s. 89) itp. Dlatego w konkretnej Jego analizie można dopatrzeć się równorzędnego traktowania wypowiedzi o różnej pod względem poznawczym wartości, powodującego niezamierzone zniekształcanie rzeczywistego obrazu brytyjskiej myśli politycznej. Tym bardziej, że słabo zorientowanemu w dziejach tej myśli czytelnikowi utrudnia lekturę bardzo obszernego tego dzieła i występujących w nim niezliczonej liczby nazwisk brak indeksów osobowego i rzeczowego, a więc i możliwości sprawdzenia wcześniej podanych zainteresowań ideowo-politycznych i aktywności zawodowej danego autora. W dodatku sam już dobór autorów, których twórczość miała być przedmiotem analizy może budzić niekiedy pewne wątpliwości np. przywołanie w jednym zestawieniu nazwisk, zawierającym twórców o ugruntowanej już dawno pozycji w dziejach myśli ludzkiej z Karlem Popperem i Robertem Dahlem na czele i współczesnego polskiego historyka doktryn politycznych i prawnych – Zbigniewa Raua. Zresztą Habilitant ma w pełni świadomość różnych niedoskonałości wynikających z braku odpowiedniego dystansu historyczno-badawczego, gdyż chyba sam dostrzegł skutki jego niedostatków na przykładzie twórczości innego z przywoływanych autorów, wcześniej prezentowanego w rozprawie doktorskiej - Ryszarda Legutki, po którego niedawnych oglądach i diagnozach „duszy polskiej” w perspektywie idei konserwatywnego elitaryzmu pozostały jedynie pewne ślady rzekomo silnych inspiracji ideowych. Nie oznacza to wcale ograniczonej bezstronności Habilitanta, ponieważ wykazując się dużą dojrzałością badawczą, charakteryzującą się rzeczowością i obiektywizmem, unika nie uzasadnionych i nie udokumentowanych wniosków i uogólnień oraz ahistorycznych sądów i ocen. Pojawiające się zaś niekiedy stronniczości wynikają przede wszystkim z samej natury myśli politycznej, gdyż dobór podstawy źródłowej jej analizy zawsze nosi z sobą cechy pewnego subiektywizmu. Tymczasem Autor występuje w roli bezstronnego narratora, konfrontując różne stanowiska i przymyslenia ideowo-politycznego nie opowiada się jednoznacznie za jedną ze stron sporu i debaty. Wykazuje przy tym wszechstronną znajomość przedmiotu badań i świetnie sobie radzi z jego różnorodnością i bogactwem. Nie dominuje nad przekazami źródłowymi, ale też im się nie podporządkowuje. W sposób rzetelny i rzeczowy odtwarza obraz brytyjskiego konserwatyzmu i jego relacji z innymi nurtami brytyjskiej myśli

politycznej. Świadczy to – jak już wcześniej stwierdziłem – o dobrym opanowaniu warsztatu badawczego historyka idei i doktryn politycznych oraz wzbogaceniu go jeszcze o refleksje filozoficzną. Można bez żadnej przesady stwierdzić, iż może uchodzić za znawcę i erudytę badań nad dziejami doktryn politycznych.

Nie podważając kompetencji i umiejętności badawczych dra P. Piotrowskiego nie można jednak nie zwrócić uwagi na pewne braki prezentowanego studium polityki rządów M. Thatcher i toczonych wówczas sporów ideowych konserwatystów i liberałów. Przede wszystkim zwraca uwagę zbyt marginalne ukazanie tła społecznego analizowanych koncepcji doktrynalnych. Habilitanta interesuje bowiem – i zapewne zasadnie – wszystko to, co pod względem ideowym i politycznym przesądzało o treści i przebiegu sporów i debat, a więc również zasady i wartości ideowo-polityczne artykułowane i realizowane przez M. Thatcher, a także co o tym sądzili jej adwersarze i zwolennicy. Mniej już Autora interesują uwarunkowania społeczne wyrażanych poglądów oraz skutki społeczne rządów torysowskich Żelaznej Damy, w tym te o dalekosiężnym znaczeniu. Tymczasem pełniejszemu i lepszemu rozumieniu dziejotwórczej roli doktryny służy niewątpliwie konfrontowanie idei i projektów społecznych ze stającą się rzeczywistością społeczną. Wtedy łatwiej stawiać pytania o sens i potrzebę promowania danej koncepcji doktrynalnej i jej społeczne skutki. Skoncentrowanie się ponadto głównie na przedstawieniu brytyjskiego konserwatyzmu spowodowało pomimo pewnych odwołań i deklaracji Autora (np. ss. 23, 66 – 68 i in.) zaniechanie rozważenia zjawiska thatcheryzmu jako zjawiska osobliwego, właściwego dla stosunków brytyjskich, czy też zjawiska o szerszym wymiarze geograficznym i kulturowym, będącym znamieniem przeżywanej epoki dziejowej, wyrazem „ducha czasu”, i mającym jakieś odpowiedniki w innych krajach i regionach świata. Pewną również słabością monografii są liczne powtórzenia w analizowanych i opisywanych kwestiach ideowo-politycznych oraz ich opiniach i ocenach. Zauważą się to nie tylko we „wnioskach” podsumowujących treści poszczególnych rozdziałów, lecz pomiędzy zawartością rozdziałów IV – V i rozdziałów II – III. W jakimś stopniu wynika to zapewne z przyjęcia przedmiotowo-rzeczowej podstawy struktury monografii, co nierzadko wymusza potrzebę wielokrotnego omawiania tych samych kwestii, choć już w innym kontekście ideowo-politycznym i doktrynalnym. Co prawda monografia napisana jest w dobrym stylu pisarskim i starannie zredagowana pod względem redakcyjnym i edytorskim, lecz Autor jej nie unika czasem stwierdzeń publicystycznych

o pejoratywnym zabarwieniu np. określenie M. Thatcher mianem „córki sklepikarza z Grantham” s. 159 i in.). Nie podnosi ono walorów naukowych opracowania. Nie kwestionując też przekonania Habilitanta o pionierskim charakterze dzieła w piśmiennictwie polskim (s. 23), nie sposób nie zauważyć, iż w skrupulatnie wykorzystanej literaturze przedmiotu, głównie anglojęzycznej, uwzględniającej jednak dość szeroko twórczość w języku polskim, zabrakło z niewiadomych przyczyn wzmianki o opracowaniu Tomasza S. Cerana: *Thatcheryzm jako doktryna społeczno-polityczna*, Toruń 2008, ss.162. Wydawnictwo Adam Marszałek. Niezależnie od oceny jego wartości naukowej i przydatności do badań nad brytyjskim konserwatyzmem powinno być odnotowane w bibliografii rozprawy habilitacyjnej. Zastanawia ponadto zupełne pominięcie w wykorzystanych materiałach źródłowych zasobów internetowych w postaci dokumentów programowych bądź też opracowań naukowych i wypowiedzi publicystycznych. Uwagi te nie pomniejszają jednak wysokiej oceny dzieła, które swoimi wartościami metodologicznymi i poznawczymi znacznie wzbogaca dorobek naukowy Habilitanta i poszerza stan badań nad współczesnymi doktrynami politycznymi, przyczyniając się wydatnie do rozwoju nauki o polityce i administracji.

V. Konkluzja

Dotychczasowe dokonania dra Przemysława P. Piotrowskiego w różnych sferach aktywności akademickiej – naukowo-badawczej, dydaktycznej, organizacyjnej i popularyzatorskiej poświadczają Jego wysokie umiejętności i kwalifikacje, i że będzie z dobrym skutkiem wypełniał obowiązki przypisywane „samodzielnemu pracownikowi naukowemu”. Jest nie tylko dojrzałym badaczem dziejów doktryn politycznych, ale także pełnym pasji nauczycielem akademickim. Dlatego uważam, że spełnia ustawowe warunki stawiane kandydatom do stopnia naukowego doktora habilitowanego. Jego dorobek naukowy oraz dydaktyczny, organizacyjny i popularyzatorski czynią zadość wymogom ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2021, poz. 478, ze zm.). Toteż popieram wniosek dra Przemysława Piotrowskiego o nadanie Mu stopnia naukowego doktora habilitowanego.

Kraków, 5 III 2022 r.

Prof. dr hab. Michał Śliwa